

Eurooppa- , kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terho

Asia: Tekijänoikeuskirjetyöryhmä (OKM/32/040/2017)

- Palaute hyvien käytäntöjen vaikutuksista

Tekijänoikeuskirjetyöryhmä asetettiin toukokuussa 2017 tarkastelemaan tekijänoikeuslain (404/1961) 60a §:än mukaista tekijänoikeusvalvontaa, jonka nojalla oikeudenhaltijalla on oikeus saada markkinaoikeuden määräyksellä tekijänoikeuden loukkauksessa käytetyn IP-osoitetta vastaavat yhteystiedot. Lainsäädäntö mahdollistaa kirjeiden lähettämisen yksittäisille kansalaisille, joissa tarjotaan mahdollisuutta loukkauksen sovitteluksi. Selvittämisen tarve oli ministeriöihin saapunut runsas kielteinen palaute liittyen kirjeiden vastaanottajien oikeusturvan toteutumiseen. Työryhmä antoi suosituksensa sisältäen yhteensä 15 hyvää käytäntöä tekijänoikeuskirjevalvontaan eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terholle tammikuussa 2018. Työryhmä ei esittänyt lainmuutoksia tekijänoikeuslakiin. Mietintöön sisältyi yksi eriävä mielipide.

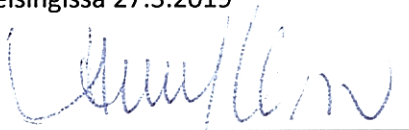
Vastaanottaessaan työryhmän mietinnön ministeri Terho totesi, että hyvien käytäntöjen vaikutuksia olisi arvioitava vuoden kuluttua niiden käyttöön otosta.

Tämän kirjeen liitteeseen on koottu tekijänoikeuden ja audiovisuaalisen kulttuurin vastuualueella 13.12.2018 - 14.1.2019 kerätty ja koottu palaute tekijänoikeuskirjetyöryhmän jäseniltä, muuta tekijänoikeusvalvonnassa noudatettavaa lainsäädäntöä valvovalta viranomaisilta sekä kansalaisilta Otakantaa.fi – palvelun avulla.

Palautteen perusteella voidaan sanoa, että hyvien käytäntöjen luominen on osaltaan lisännyt tietoisuutta tekijänoikeusvalvonnan oikeudellisesta perustasta ja prosessista. Myös markkinaoikeuden oikeuskäytäntö yhteystietojen luovuttamisessa on tiukentunut. Näiden kahden seikan yhteisvaikutuksesta tekijänoikeusvalvonta on vähentynyt ja se on saatu vastaamaan paremmin kirjeiden vastaanottajien oikeusturvan tarvetta. Lisää tiedotusta hyvistä käytännöistä ja niiden pohjalta tehdystä infograafista tarvitaan edelleen. Otakantaa-palvelun kautta tullessa palautteessa on myös esitetty, että yhteystietojen käytölle tulisi asettaa aikaraja ja että olisi kohtuullista, että valvontaa varten saadut yhteystiedot hävitetään käytön jälkeen.

Poliittiseen harkintaan jätetään se, millä tavoin hyviä käytäntöjä voisi viestiä tehokkaammin valtioneuvoston piirissä ja onko tekijänoikeuslakia tarpeen muuttaa vai jätetäänkö yhteystietojen käyttöä koskevat määräykset edelleen markkinaoikeuden käytäntöjen varaan.

Helsingissä 27.3.2019

Anna Vuopala, Tekijänoikeuskirjetyöryhmän puheenjohtaja

TEKIJÄNOIKEUSKIRJEITÄ KOSKEVAT HYVÄT KÄYTÄNNÖT 13.12.2018 - 14.1.2019

YHTEENVETO MINISTERI SAMPO TERHOLLE PALAUTTEESTA JA SUOSITUKSET JATKOTOIMIKSI

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuri- ja taidepolitiikan osaston tekijänoikeuden ja audiovisuaalisen kulttuurin vastuualue on tehnyt palautekyselyn tekijänoikeuskirjeitä koskevista hyvistä käytännöistä tekijänoikeuskirjetyöryhmän jäsenille ja asiassa sovellettavan lainsäädännön noudattamista valvoville viranomaisille. Lisäksi palautetta on pyydetty markkinaoikeudelta ja otakantaa.fi- palvelun kautta 13.12.2018 – 14.1.2019 välisenä aikana. Kyselyn perusteella syntynyt materiaali löytyy valioneuvoston Hankeikkunasta.

Saadun palautteen perusteella voidaan todeta seuraavaa:

- Tekijänoikeuskirjeiden hyvien käytäntöjen suositusten jälkeen suuri osa valvontaa tekevästä toimijoista on joko lopettanut toimintansa tai muuttanut sitä vastaamaan paremmin suositeltuja hyviä käytäntöjä.
- Kirjevalvonnasta on saatavilla tasapuolista ja luotettavaa tietoa myös viranomaisilta (esim. OKM:n verkkosivut). Hyvin käytäntöjen soveltaminen on parantanut kirjeiden vastaanottajien asemaa ja selventänyt tekijänoikeusvalvontaa. Tietoa tekijänoikeusvalvonnan hyvistä käytännöistä olisi kuitenkin levitettävä vielä nykyistäkin tehokkaammin mm. viranomaisten toiminnassa. OKM:n verkkosivujen hyviä käytäntöjä koskevaa tekstiä tulisi selventää hakukoneoptimoinnin tehostamiseksi. Optimointia auttaisi, että useammat viranomaiset viittaisivat niihin verkkosivuillaan.
- **Markkinaoikeuden** mukaan tekijänoikeuslain 60 a §:n mukaiset yhteystietohakemukset ovat vähentyneet 140 hakemuksesta vuonna 2016 yhteensä 20 hakemukseen vuonna 2018, jolloin luovutettiin vain muutamia satoja osoitteita (aiemmin useita tuhansia osoitteita yhdellä hakemuksella). Vuonna 2019 markkinaoikeudelle ei ole tehty yhtään yhteystietohakemusta. Hakemusten käsittelyaika markkinaoikeudessa on normaalisti 2-4 kuukautta. Markkinaoikeus muutti kesällä 2018 käytäntöään tulkita tekijänoikeuslain 60 a §:ssä olevaa edellytystä yhteystietojen luovuttamiselle ("*merkittävässä määrin -kynnys*"), jonka johdosta hakemuksia vedettiin takaisin, eikä uusia ole laitettu vireille. Vireillä on edelleen muutamia tapauksia.
- Kirjeiden vastaanottajien aseman voidaan olettaa tulevan hyvien käytäntöjen johdosta nykyisin paremmin otetuksi huomioon, sillä valituksia ei ole enää tullut OKM:lle, muille viranomaisille eikä teleoperaattoreille.
- **Toisaalta oikeudenhaltijoiden ja valvontaa harjoittavien yritysten** mielestä valvontaa ei enää voi tehdä yhtä tehokkaasti, minkä vuoksi piratismi on taas nousussa. Palautteen mukaan syynä tähän on se, että markkinaoikeus on tiukentanut tulkintalinjaansa ja määrännyt luovutettavaksi merkittävästi vähemmän yhteystietoja kuin aiemmin ja että v. 2018 tehty tiukennus *merkittävässä määrin -kynnys* on edelleen auki markkinaoikeuden oikeuskäytännössä.
- **Otakantaa.fi-palvelun** kautta annettiin paljon periaatteellista kielteistä palautetta tekijänoikeuskirjeistä, mutta joukossa oli myös **hyviä kehitysehdotuksia**. Palautteen antajat kiinnittivät huolensa mm. siihen, että jo luovutettuja tietoja käytetään edelleen vuosienkin jälkeen valvontaan, vaikka kirjeen lähettäjälle olisi jo annettu vastaus. Vastajaat kokivat, että yhteystietojen käytölle ja asian selvittämiseksi tulisi asettaa tiukka **aikaraja**, johon mennessä asia tulisi selvittää

lopullisesti. Kirjeiden tavoite on välttää oikeudenkäynti, joka on häviävälle osapuolelle (usein yksityishenkilölle) erittäin kallis.

- Toiseksi voisi olla tarpeen edellyttää, että yhteystietoja luovutettaessa hakija edellytettäisiin muodostamaan henkilötietojen suoja koskevien lakien mukaiset **henkilötietojen säilytys- ja hävittämissuunnitelmat**. Näin voitaisiin varmistaa, ettei samoja tietoja hyödynnetä muiden kuin hakijan edustamien oikeudenhaltijoiden tekijänoikeusvalvonnassa ja että valvonnan päätyttyä tiedot hävitetään.
- Mahdollisuus valvoa tekijänoikeuksien loukkauksia halutaan pois yksityisiltä toimijoilta. Mikäli oikeuteen päädytään, **olisi oikeudenkäyntikulujen oltava suhteessa vaatimukseen**. Palautteen mukaan useimmiten suuri osa oikeudenkäyntikuluista syntyy piratisminvastaisen kampanjoinnin vuoksi, ei yksittäisen tapauksen tai vastaajan tekemien vastaväitteiden vuoksi.
- Effi ry katsoo, että lainmuutos olisi tarpeen mm. siksi, että kirjevalvonta kohdistuu vähävaraisiin ihmisiin, joilla ei ole varaa käyttää laillisia palveluja. On myös esitetty vetoamus **muuttaa** tekijänoikeusvalvonnan mahdollistavaa lakia **kohtuullisemmaksi** erityisesti markkinaoikeuden luovuttamien yksityishenkilöiden **yhteystietojen käytön kannalta**.

Palautteen perusteella poliittiseen harkintaan jäisivät mm. seuraavat asiat:

- Miten tietoa tekijänoikeusvalvonnan käytännöistä voitaisiin levittää aiempaa tehokkaammin viranomaisten kesken (esim. kirje opetus- ja kulttuuriministeriöltä ja oikeusministeriöltä ao. viranomaisille) ja miten viranomaisyhteistyöllä hyviä käytäntöjä voitaisiin edelleen parantaa?
- Olisiko tekijänoikeuslakiin tehtävä muutoksia vai jätettävä tekijänoikeusvalvonnan kehittyminen edelleen hyvien käytäntöjen varaan? Jos lainmuutokselle nähdään tarvetta, harkittaviksi tulisivat esimerkiksi seuraavat muutokset:
 - o Yhteystietojen käyttöä koskevan aikarajoituksen lisääminen tekijänoikeuslakiin. Markkinaoikeuden luovutettavaksi määräämien yhteystietojen käyttö tekijänoikeuden loukkausten selvittämiseen voitaisiin sallia **vain 6 kuukauden ajaksi** yhteystietojen luovuttamisesta.
 - o Laissa voitaisiin lisäksi selvittää, että hakijan tulee laatia yhteystietojen käsittelyä varten tarkka suunnitelma. Suunnitelmasta tulisi käydä ilmi, mitkä **yhteystietojen käyttöperiaatteet** ovat ja miten tiedot **hävitetään** (laissa olevan) käyttöajan kuluttua umpeen. Markkinaoikeuden tulisi yhteystietojen luovutusta koskevassa määräyksessä edellyttää suunnitelman tekemistä mahdollisten väärinkäytösten estämiseksi. Ihmisillä on oikeutettu huoli yhteystietojen väärinkäytön mahdollisuudesta, koska luvaton nettijakelua valvovien yritysten toimintaa ei valvota suoraan.
 - o Lainmuutosten valmistelu olisi mahdollista aloittaa Suomen EU-puheenjohtajuuskauden vuoksi aikaisintaan vuonna 2020.
 - o TekL 60 a §:ää muutettaessa sen perusteluissa voitaisiin myös pyrkiä selvittämään, mitä ”merkittävässä määrin” tarkoittaa markkinaoikeuden ratkaistua vireillä olevat tapaukset.

Muuta

Tekijänoikeuksia valvovat yritykset ovat ottaneet käyttöön uutena turvaamistoimenpiteenä mm. vaatimuksen tietokoneen takavarikoimisesta. Takavarikkoa on mahdollista vaatia todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevissa riita-asioissa annetun lain nojalla. Tuomioistuimet ovat tehneet joitakin myönteisiä takavarikkopäätöksiä. Tämän turvaamistoimen tarkoituksena on turvata todistelu

oikeudenkäyntiä varten. Toimenpidettä mm. Effi ry pitää tarpeettomana pelotteluna ja painostamisena tilanteissa joissa tekijänoikeuden loukkausta koskeva siviilioikeudellinen vaatimus on pieni.

Mahdollisten jatkotoimien yhteydessä on syytä arvioida, onko tietokoneen takavarikko perusteltu toimenpide tilanteessa, jossa oikeudenkäyntiä ei ole todellisuudessa aikomus nostaa.

LIITE

Suositukset tekijänoikeuskirjeiden ja -menettelyjen hyväksi käytännöiksi (2018)

Kirjeiden sisältö

- 1) Selkeä informatiivinen otsikko.
- 2) Kerrotaan selkeästi ja ymmärrettävästi, mitä tekoa halutaan selvittää.
- 3) Yksilöidään kirjeen lähettäjä ja oikeudenhaltija sekä kirjeen vastaanottaja (asian yksilöivä numero tai muu tieto).
- 4) Selvennetään, että teleyritys on määrätty luovuttamaan teleliittymän yhteystiedot markkinaoikeuden määräyksellä.
- 5) Kirjeissä ja muissa yhteydenotoissa viitataan yhteystietojen luovuttamista koskevan markkinaoikeuden päätöksen yksilöintitietoihin (pätöksen numero/diaarinumero, tarvittaessa antopäivä).
- 6) Selvennetään kirjeen lähittäjän tavoite: tekijänoikeuden loukkauksen selvittäminen ja mahdollisuus sovittaa asia ilman oikeudenkäyntiä.
- 7) Kirjeen lähittäjän tulisi valmistautua erityisesti tilanteisiin, joissa kyse on iäkkästä henkilöstä, alle 18 -vuotiaasta henkilöstä tai yhteisöliittymästä tai yrityksen omistuksessa olevasta liittymästä.
- 8) Kirjeestä tulisi ilmetä, mitä sovintotarjous sisältää ja mihin vaadittu hyvitys ja selvityskulut perustuvat.
- 9) Kirjeeseen sisällytetään kehoitus tarvittaessa olla ensisijaisesti yhteydessä kirjeen lähittäjään sekä viittaus seurauksiin, jos vastaanottaja ei reagoi asetettuun määräaikaan mennessä.
- 10) Kirjeestä tulee ilmetä, että yhteydenotto perustuu siviilioikeudelliseen menettelyyn, jossa selvitetään tekijänoikeuden loukkausta. Liittymän haltijaa pyydetään auttamaan asian selvittämisessä. Selvennetään, että saamansa selvityksen perusteella oikeudenhaltija päättää, mihin toimenpiteisiin se asiassa ryhtyy.
- 11) Kirjeessä tulee kaikilta osin välttää harhaanjohtavien ilmaisujen käyttöä.
- 12) Kirjeeseen tulisi sisällyttää viittaus opetus- ja kulttuuriministeriön sivuille (suositukset, menettelyn kuvaus).

Yhteystietojen hakeminen

- 13) IP-osoitteen tietyn henkilön yhteystiedon yksilöivä aikaleima ilmoitetaan hakemuksessa Suomen ajassa ja aina kun saatavilla myös ns. UTC-ajassa.
- 14) Kirjevalvonnassa IP-osoitteiden teknisestä yhtenäisyydestä huolehditaan kaikissa menettelyn vaiheissa.

15) Kirjevalvonnassa varmistetaan, että kaikki kirjevalvontaan osallistuvat toimijat pyrkivät vähentämään menettelyn viiveitä niin, että havaittua tekijänoikeudenloukkausta koskeva asia saadaan selvitettyä ja sovittua kohtuullisessa ajassa.

Lisäksi mietinnössä todetaan, että Työryhmä suosittelee edelleen, että kaikki kirjevalvontaan tavalla tai toisella liittyvät toimijat ja viranomaiset viittaisivat myös opetus- ja kulttuuriministeriön infosivuun.

Opetus- ja kulttuuriministeriön sivuille lisätään tietoa siitä, mitä asiaan osallisen asema merkitsee kirjeen saajan kannalta. Sivustolla selvennetään kirjevalvontaprosessia yleisesti, ja mitä vaihtoehtoja vastaanottajalla on kirjeen saapumisen johdosta. Sivustolla viitataan myös Laillisetpalvelut.fi- sivulle, jossa kerrotaan saatavilla olevista sisältöpalveluista.